

В. ВАЛЕНТИН

„ВИЛІТАЛИ ОРЛИ“ ...

(ТРАГЕДІЯ В 1 КАРТИНІ)

ПРАГА

В. Валентин.

„Вилітали орли“ . . .

(Трагедія в 1 картині).

Автор приятельські
присвячує землякам.

Майдан невідомого містечка. Метушня. Добудовуються ятки, рундуки, прибиваються вивіски: „Ужас“, *) „Свій до свого“, „Сластьони“, „Книжний кіоск“. Праворуч карусель, тір. Кавуни, горшки, словом — вигляд ярмарку. Просто — двері в павільон „Ужасу“. Багато людей в найрізніших національних убраннях. Кобзарь, лірник. Люде приглядаються, торгуються, вибірають, купують. Дія відбувається в 1975 році.

Дама (з вікна „Ужасу“)

Сюди, сюди, панове, йдіть сюди,
Сюди спішіть, біжіть скоріше,
Ніхто ніде не їсть смачніше,
Хто їсть у нас, не зна біди.
Ми на конгрес найкраще все зварили,
Спекли найліпші пиріжки,
Таких і вдома ви не їли:
Їсте — і трусяться жижки.

А. Сластьони, сластьони,
По пів корони.

*) В Празі їдальню „Укр. Жіночого Союзу“, скорочено називають „Ужас“ (жах).

- Б. Варенуха, варенуха,
Пийте по самі вуха.
- В. Оселедці — матеси
Виключно на конгреси.
- Д. Ну, давай, та добрі, чуєш?
А то бука покоштуєш . . .
А по чарці?! треба конче! . . .
А ну, на́, та збігай, хлопче.
(*Ховає оселедця до кишені*).
- Р. О, добридень! Це ви, пане? . . .
Як здоровлячко?
- Д. Погане.
- Р. Що це ви в кишеню впхнули?
- Д. Та купив оце цибулі,
Хочу взяти це до хати
Милостивій пані дати.
- Р. А велика? покажіть.
- Д. Ні, не дам і не просіть!
(*Хлопець приносить горілку*).
- Р. А це що? таке . . . прозоре . . .
- Д. Та це лік на око хворе.
- Р. Щось болить і в мене, пане . . .
- Д. Не журіться, перестане . . .
Ну . . . ідіть . . . а я спочину.
Крутить щось і ноги й спину.
- Р. (*на бік*) Ну, чекайже! будеш знати, —
Хай повернешся до хати.
- Г. Сьогодні вже конгрес збереться . . .
Яка надія! серце б'ється!
Хай волю висловлять у цю негоду
Представники, мужі народу!
- Р-Д. Подія справді не маленька,
Зрадіє наша бідна Ненька.
- С-д. Пролетарі усі єднайтесь:
З фашизмом-ворогом змагайтесь.

- С-р. Дурниці, друже, порете,
Борітеся — поборете.
- С-д. *(співає)*. Соціалізме, світку наш,
В завзятім бої не поляж,
Страшний фашизм переможи,
О, Батьку-Марксе, поможи!
- Делегат І. Коли б і сталась перемога,
То це було б лише від Бога! ..
- Дел. ІІ. Цікаво, як конгрес удасться . . .
Мене й тепер трясе вже тряця,
Питання проводу страшне, —
Як він цей камінь обмине.
- Дел. ІІІ. Як хвиля мимо пронесе.
То буде й далі добре все.
- Р-Д. Ми маєм провід! Жадних змін!
Ми не дамо підкласти мін!
Він вів, — і далі поведе.
- С-д. Народній фронт — ось провід де!
- Р-Д. Конгрес рішать не має права.
- С-р. Хіба рішила вже Варшава?
- С-д. Побачимо, почуємо сьогодні,
Хто переможе: ви, чи фронт народній.
- Н. Як не підмажете колес. —
Рипітимо конгрес!
- Дамаз „Ужасу“. Панове, не сваріться,
Ви краще подивіться —
Які румяні пиріжки;
Їсте — і трусяться жижки.
А ковбаса — гаряча, свіжа, —
Ідіть — у нас найкраща їжа!
- С-р. Як ковбаса та добра чарка, —
На час якийсь минеться й сварка.
- С-д. А може й справді перекусим:
Твердий оріх ми ще розкусим.
(Пішли в „Ужас“).

Ф. (вбігає. До розпорядчика).

Ух! Насилу! встиг? добіг?
Чи спізнився? не дай Біг!

Розп. На конгрес ви поспішали? —
Ще його й не починали!

Ф. Слава Богу! Так я встиг!?
Вірте: вже не чую й ніг!
Я ж не знав, хоч вже три роки,
Як базікають сороки,
Що десь зідеться конгрес.
Але віз наш без колес...
Ну, гадаю, років двісті
Ще простоїть він на місці...
Тай на пасіці сижу,
Мед коштую, стережу...
Коли вранці прибігає
Мій сусіда тай питає:
„Що ж конгрес сьогодні буде?“
— „Як? конгрес?!“ — „Та ж їдуть люде!“
„Де?“ — „Та там і там“, говорє.
„Ой ти лишенько! Ой गरे!“
Я за шапку та в дорогу!..
Ну, і встиг ще, слава Богу!

Х. Автóбуси!.. Дивіться, пане,
Здається, їдуть галичани.

(Люде заметушились, ідуть назуєтріч, ві-
таються: „Поважання“. „Поважання“. Де-
які обнімаються, цілуються).

Розпорядчик. Брати! Хоч не на власній ниві,
Ми все ж вітати вас щасливі...

Нехай мине година чорна,
Нехай живе одна, соборна!

Слава! (Окремі голоси: „Слава Україні!“
„Слава Ундо!“, „Слава соціалдемократам!“,
„Слава радикалам!“ „Слава католикам!“)

„Слава!“ „Слава!“ „Слава!“ „Слава Галичині!“).

Г а л и ч а н и: Слава Соборній Україні!

Г а л. 1. Ми нич не їли. Де тут, пане,
Якусь канапку хлоп дістане?

Р. Д. Це в „Ужасі“, це в нас в їдальні
Всі страви дійсно ідеальні.

Г а л. 2-й. А бомбу пива?! За-для його
Нас і приїхало так много!

Д а м а з „Ужасу“. Панове, не баріться:

Ви краще подивіться —

Які румяні пиріжки . . .

Їсте — і трусяться жижки.

А ковбаса правдива, свіжа.

Ідіть: у нас найкраща їжа!

(Галичани ідуть в „Ужас“. 4—5 з них (всі
вони в циліндрах) залишаються).

Х. Нащо возів ви стільки брали?

В один усі б ни повсідали . . .

Г а л. 1-й. Ми не живем у згоді й мирі, —

Тому й автобусів чотирі.

Г а л. 2-й. Нас піддурили радикали,

Пустили дурх по Львові слуха,

Що їх не буде тут і духа,

А, пані, перші прискакали.

Г а л. 3-й. У нас дійшло вже впрост до бунта.

Ми не хотіли й бачить Унда

І нам воно заприсягло . . .

І ось приїхало це . . . зло!

Г. С-д. Були і ми, есдеки,

Далекі предалекі

Сидіти з ними поруч,

Наш пляц — куди ліворуч.

Г а л. 4-й. На жаль, збійрай, стягай, хоч за волосся:

Так наше стадо розбрелось,

А обовязок пастирів: паси!

- О, врозуми їх, Господи, й спаси.
- О. У їх не краще . . . Га? Іване!
- Р. Та бачу, пане отамане.
- Розпоряд. Панове! Тихо: хор співає . . .
Та тихо ж! Зараз починає!
- Хор (співає). „Де згода в семействі,
Де мир і тишина“.
(Оплески).
- Гал. Цю вашу пісню всі ми знаєм:
Це — з „Запорожця за Дунаєм“!?
- Д. Мовчати, диваки!
А де ж у вас чарки? (до Дами з „Ужасу“)
Давай, шинкарко! Козак пє,
Бо в козака гроші є.
- М. Яка шинкарка?! Що ви, що ви? . . .
Ви зовсім, зовсім нездорові . . .
- Д. Мовчати! Козак пє,
Бо в козака гроші є!
- Голоси: („О, Батько контресу йде!“ „Батько
Контресу!“ „Слава!“ „Слава!“ „Слава Бать-
кові!“ Овації).
- Д. (співає). Де ти, батьку, забарився,
Де ти досі пропадав?
Чи ти в біса не сказився,
Що насилу дочвалав?
- Б. к-су (попадаючи в тон, співає)
Занедужав я в дорозі
Тай набрався я біди,
Так що ледве вже на возі
Довезли мене сюда . . .
(Помітивши, що люде здивовані, Б. к-су
схаменувся, зніяковів.)
- Д. (до Батька к-су)
Сюди, ступай.
За пиво я заплátю.

Б. к-су Ну, це вже через край!

Гал. Яка безличність! Батяр!..

Ч. *(Вибігає з „Ужасу“)*

Ви чули: знов історія. —
Колишня Директорія,
Приборкуючи крила,
Конгрес заборонила.

Б. к-су.

Сьогодні день — Великдень наш сьогодні,
Сьогодні день — це свято всенародне...

Сюди зібрався звідусіль
Весь цвіт землі, весь цвіт і сіль.
З Галичини, Америки, Канади,
Івінеї, Куби, з бігунів,
З усіх нечуваних країв,
Сьогодні всі зібрались до громади...

Читали ви напевно пресу
І розумієте вагу конгресу...
А головне, я бачу, кожний з вас
Відчув це розумом і серцем вчас.
Мине якась мала година,
І голос ваш почує Україна.

(Утирає сльози).

Ш. Як схвилювався він, поглянь,
Ти чув: згадав він і Кубань.

Сусід. Хоч проминув чомусь Одесу...

Ш. Сорокомученик конгресу!!.

Розпорядчик: Панове, тихо! Хор співає..

Та тихо ж! Зараз починає.

Хор. „Закувала та сива зозуля“ і т. д.

(Оплески),

Голос 1-й. Машинка до письма,
Модерна, кращої нема!

Голос 2-й. Рибки, зелені огірочки,
Зелені, свіжі — просто з бочки!

Голос 3-й. Замки від злодіїв патентні,

Купують всі пани інтелігентні!
Голос 4-й. Чижик, чирик! співа, як соловей,
Дивує всіх людей!

Голос 5-й. Я русская, но сердцем і понині
Жіву, іде роділась, на Українє.
Єйо люблю я безконечно . . .
Балакаю по вашому, конечно.

Ш. Коли ж конгрес той вже почнуть?

Сусід. Та стій! Хай люде відпочнуть.

Та наїдяться днів на п'ять,
Бо швидче справи не скінчать.

(Входять трое підпитих)

„У Києві на риночку,
Там пив чумак горілочку“ . . .

Розп. Панове, схаменіться,

Чого ви орете?!

Навколо подивіться,

Як очі протрете.

Це ж нині позбірались

З усіх земель посли,

А ви понапивались

І рев тут підняли.

Ось, ось конгрес почнеться . . .

Як серце в вас не бється?! . . .

К. Не бється, може, в вас, мій пане,

Що ти гадаєш, отамане?

Л. Який конгрес?! Ви нас питали?

А разом вкупі воювали!

Тепер конгрес, який конгрес?!

Ми подамо на це протест!

Т. Гарзд! Йй Богу, браво!

Збірають конгрес хто має право?

І „Вісті“ також протестують,

Що тут з „конгресами“ жартують.

М. А ви мандати маєте,

Що так багато розмовляєте?

З.— Начхать на їх! Коли конгрес,
Нехай вже йде народ увесь:
В нас на селі на сход
Ішов увесь народ . . .

Дідусь. Ах, що ви плетете,
Дозвольте вияснить старому:
Конгрес на те.
Щоб швидче ми поїхали додому.

Т. Хто хоче їхати — паняй,
А хто не хоче — не мішай!
Так само теж писали „Вісти“.

К. А ви, бува, не комуністи?
А ну, кубанці, покажіть, —
Куди дорога їм лежить.
*(Зав'язується бійка, летять, кавуни, горш-
ки, поволи все кінчається.)*

Росп. Який скандал!! . . . і в день конгресу.
Це ж попаде напевно в пресу.
(Зліва виходить трупа жінок депутатів.)

1-а Во іст майн ман? Ах, во іст майн ман?
Ер гайст Гусак Семенович Іван.

Жінка 2-га. Я не розумім, я йсем чешка,
Йсем подкухаржка пана Пешка.

Жінка 1 до 3-ої. Ферштеін зі, філяйт?

Жінка 3-я. Олрайт, олрайт, олрайт!

Муринка *(входить і кличе)*.

Пабло, Пабло, Пабло!

Павло. Чого ореш ти, чорномаза,
От, причепилась, як зараза.
(До сусіда) Дочка люципера з Марока.

Ну, з нею, пане, і морока!

Ні „бе“, ні „ме“ по нашому не вміє,

Та, правду кажучи, нема й надії.

(До неї) Чого ти в біса репетуєш?

Чого ти хочеш, жінко? чуєш?

(Муринка жестикулює)

А, їсти хоче, — ну, ходім, —
І я з тобою разом зїм. (Пішли в „Ужас“).
(З кіоска висовується рука з книжкою)

Купець Нова, панове, книжка.
„Від Тихого до Боязко́го
Крім мене не було нікого“.
Новошляхівцям — знижка!
(Виходять з „Ужасу“ Б. к-су і К.).

К. А нас чому не запросили?
Б. к-су. І ви? Товаришу мій милий!!? . . .
К. Так . . . Нашу фракцію ес-де! . . .
Б. к-су. А ви були раніше де?
Вже соціяльні демократи
Давно одержали мандати.
К. А ви спитали нас: — чи їх
Ми уважаєм за своїх?
Вони то з центром працювали,
То в гречку знов кудись скакали,
І, боячись на смерть фашизму,
Пішли на руку комунізму . . .
А ми до певної мети
Йшли просто й будемо іти!
Б. к-су. Ви маєте свої часописи, журнали? . . .
К. Не маємо: не крали.
А, коли хочете, то й так!
Журнал наш зветься, пане, „Рак“.

2-й галич. (виходить з „Ужасу“)
Не сядем з ними ані защо!
Домів повернемося краще.
Делегат. З конгресом зле, хоч їдь до хати .
Не треба так і починати:
Скандал би був страшний, великий . . .
Ні, наш народ ще зовсім дикий.
А що б Ви думали, сеньоре,
Який є вихід з цього горя?

- Вам, як політику, це видко . . .
 Ах, не повірите, як бридко . . .
- Є. Я від політики тікаю.
 Тому я й не вернув до краю . . .
 Хотів політику забути
 І від інтриг далеко бути . . .
- К. *(збоку)* Були часи колись хороші . . .
 Була і честь, і шана, й гроші . . .
- Є. Наука — це єдина втіха,
 І щоб не сталось десь огріха,
 Я мушу ночі й дні не спати,
 Все працювати й працювати . . .
 Коли всі підуть в авантуру,
 Хто буде дбати про культуру? . . .
 І, взявши цей тягар невільно,
 Несу його я неподільно.
 Тяжкий це хрест . . . тяжкий сьогодні,
 А дяка — в пам'яті народній.
 А за життя нема її ніде . . .
 О, бач! Народня совість, пан суддя іде! . . .
- К. Народня совість . . . хе-хе-хе! . . .
 І влізе ж в голову таке!
- Суддя *(вітається і мовчки зникає в дверях
 „Ужасу“)*.
- Чоловік *(з возиком)*
 Правдивий чорний хліб!
 Мій винахід — виріб!
 Чотирі рази печений,
 Чотирі рази варений,
 Чотирі рази парений,
 Насущний божий дар,
 „То-мар, то-мар, то-мар.“ *(Зник)*.
- 2-й чолов. Українська вакса,
 Вживає Бакса
 І цілий магістрат,
 А зветься „Герострат“.

Хтось (*Затуливши вуха, виходить з „Ужасу“*)
 Таке там твориться, що чорт не розбере.
 Не народившись ще, конгрес умре.
 Не удались всі спроби помирити,
 Хоч би як небудь обдурити.
 Як би це сила, всіх би впхнути,
 Ударити дверми й замкнути,
 Або злякати їх якимсь наказом,
 Щоб партії на мент хоч сіли разом.
 Кого послухають? Диктатора немає,
 То й кожний з них у власну дудку грає,
 І має кожний з них свою програму . . .
 А стій!? Як дати телеграму
 Від Блюма, Гітлера і Мусоліні
 На честь і славу Україні?!

Х. Це справді вигадка не зла:
 Вона б розплутала вузла.
 Гайда на пошту! Підмахнем
 І листоношою пошлем. (*Відходять*).

Кобзар. Ой вивела чечіточка семеро діток.
 З одного яйця:
 Мене молодця,
 І Степана, і Івана . . .

Дел. (*до роспор.*) У день конгресу це не йде:
 Хай дід щось інше заведе.

Роспорядч. Дідусю, діду, вибачайте,
 Ви поважніше щось заграйте.

Кобзар (*подумавши*).
 „Доборолась Україна
 До самого краю,
 Гірше ката свої діти
 Її розпиноють“.

Делегат (*до кобзаря*).
 Так, так, це варто заспівати!
 Ходіть — де радять депутати. (*Ідуть*).

Б. к-су (*вибігає схвильований*).

Люде добрі! Це ж не жарти!
І чого ми, справді, варті?
Варт було сюди зїздитись
З Буковини, з Хусту, з краю,
З Арґентини, Уругваю,
Щоб ще дужче посваритись?!

Д. (до Б. к-су). Що? погано? . . . Бачу, бачу...

Ну, і злу ж ми маєм вдачу.
Всяк тепер мені вже вірить,
Що і чорт нас не помирить!
Я ж кажу: „Як ковбаса та чарка,
То минеться й сварка!

Суддя (виходить)

Чи є конґрес законна справа?
А те, що хоче У-Н-Р,
Чи уенерівська Варшава,
Чи є для нас закон тепер?
Я вже казав й писав не раз,
Що уряду нема у нас.

Д. Не те говорите. Варшава, У-Н-Р
Хотіли б, щоб конґрес, не живши ще, умер.
Тут провід — вісь! А може, як на те, —
У провід ви попадете! . . .

Суддя. Це інше діло. Я піду
І, взявши провід, поведу!
Я у Полтаві років сорок
Був головою акушорок.

Р-д. Ми маєм провід: він літа
Від нас всі лиха відверта.

Суддя. Це незаконний провід . . . Як суддя,
Про це рішаю тільки я.

Ч. Але єсть інші ще питання,
Питання чести, істнування . . .
Конґрес лише розвяже все
І нас на дусі піднесе.

Ж. Доки не вернемось до хати,

- Ніхто не сміє нас карати.
 Я дефравдант, кажу одверто,
 А боронитимусь уперто.
- Листonoш (*швидко пробігає і зникає в дверях „Ужасу“*).
- Р.-Д. Не трибунал конгрес, на жаль,
 І не посадить вас на паль...
- Хтось (*вибігає з „Ужасу“, в руці з папером*).
 Панове, слава Україні!
 Конгрес вітає Мусоліні. (*Оплески*).
- 2-й Товариші! вітає Блюм,
 Хоч він для нас ні сват, ні кум! (*Оплески*).
- 3-й Уже нас знає цілий світ!
 Від... Гітлера прийшов привіт! (*Оплески*).
- 4-й Товариші! Подія знов:
 Конгрес вітає В. Чернов,
 Наш друг, друг волі і прогресу.
- Голос. Ми не допустимо конгресу!..
 (*Оплески. „Слава Лізі Сходу Європи!“
 „Слава!“*).
- Хтось (*читаючи телеграму*).
 „Палкий привіт! Кладу на кон
 Один (в долярах) мільон.
 Зичливий завжди Цукрцітрон“. (*Овації*).
- Юнак. Ми не допустимо конгресу!
 Ми маємо свій провід і вожда!
 Ми генерація сувора й молода,
 Незломна і тверда, як криця,
 Жорстока, як епоха, як волчиця,
 Державну керму беремо
 І іншим взяти не дамо.
- К. А ви, ви звідки молодці?
 У вас ще губи в молоці:
 Щоб кораблем державним керувати, —
 Навчіться носа утирати.
- Юнак. Ми маємо єдиний клич

- Все молодим, старим же — нич!
Як те сміття, їх виметем із хати!!
- К. А хтож вас буде годувати?
Варить то молочко, то манну кашку?
Що скажеш ти на це, синашку?
- Юнак. Самі все звари́мо. На разі
Ми маєм справжній прімум в Празі...
- К. Так, вибачайте... я не знав...
В вас прімум є!.. Ну, хто б гадав?
Організація могуча:
Вже має прімумса і дуче.
- Юнак. Лишіть ви це! Не все відразу...
- К. Так, прімум спочатку і трошки гасу...
Не все відразу... я й забув!..
- Голос. Не смійтесь: ще з них вийдуть люде,
У їх руках і керма буде.
- Хтось. Позір! Авраменко прибув!
Які є файні балерини!
- К. Шкода: не танки, цепеліни...
(Голоси „Слава!“) (Виходить Б. к-су і Д.)
- Б. к-су. Не йде до згоди... Боже мій!
А близько як було до мрій!
Пропало все: енергія і труд...
Тепер уже всьому капут!
- Д. А я кажу: „Як ковбаса та чарка,
То минеться й сварка“.
- Б. к-су. Біжи, мій друже, принеси
Сім кільометрів ковбаси
І сім гуралень тут постав!
На вік імя своє прослав, —
Лише конгрес, конгрес спаси!
- Д. А гроші маєш? хоч на кіло?
Ну, бач, не маєш... в тім то й діло!..
- Б. к-су. На́, душу, на́! Застав її
Для чести рідної землі!
- Д. Кому потрібна тут вона?!.

Вже душ не хоче й сатана!
Большевики взяли б . . . це знаю,
Та ти спізнився, спізнився без краю.
Цу шпет! Тепер вже все готово . . .
Б. к-су. Біжу, скажу останнє слово. (*біжить*).
Темна особа. Ну, „Запорожці за Дунаєм“
Конгрес звалили: загуляєм . . .
Хай нас Европа баче й знає!!.
Розпор. Панове, тихо! Хор співає!
Голос. Але скоріш: часу не стане,
Бо відїзджають галичани.
Хор. „Вилітали орли
Чайку рятувати“ . . . і т. д.
Голоси: („Слава!“ „Слава!“ і т. д.) (*Всі ви-
ходять з „Ужасу“, стають в коло*).
Б. к-су (*стомлено*).
Всьому вже край! О, Боже, Боже . . .
Тепер ніхто вже не допоможе! . . .
Зійшлась, зібралась врешті лава . . .
(*Виходить Авраменко і шикує танцюри-
стів*).
Голос. Авраменку навіки слава!
(*„Слава, слава! Слава Україні!“*)
Гал. Панове! . . . Пóтяг не чека . . .
Суддя. Утніть, маестро, гопака! . . .
(*Танець*).
(*Хтось вбігає в гурт і робить жест
спинити танець. Всі стають*).
Хтось. Панове! Тихо! Новина!
Голоси: (*Що сталося?! Що сталося?*)
Хтось. Війна!!! . . .
(*Німа сцена. Чути трівожний звук сирени*).

З а в і с а .

30. XI. 36.

Друковано 1000 прим.

Ціна 5 к. ч.

~~~~~  
Замовлення слати:  
Прага, р. 66, č. 181  
byt 1.  
~~~~~

Tiskárna R. Hrdlička Praha X., Palackého tř. 87.